

Újra növekvő pályán a szlovákiai magyar iskolakezdők száma

- 2022-ben Szlovákiában 3819 kisdíák kezdte meg alapiskolás tanulmányait magyar nyelven, ami az elmúlt hét év legjobb eredménye a magyar iskolaválasztás szempontjából.
- A 16 magyarlakta járásból 12-ben nőtt az iskolakezdők száma az előző évhez képest.
- A magyar óvoda és a magyar iskola közti átmenetben a lemorzsolódás az elmúlt években számottevően csökkent, és a korábbi 12-13 százaléknál jóval kevesebb magyar gyermek kezdi meg tanulmányait államnyelvű intézményben.
- A magyarlakta járásokban a magyar iskolakezdők összes iskolakezdőhöz viszonyított arányának csökkenése két évtizedes távlatban lassulni látszik.
- A Rákóczi Szövetség iskolabusz-programja az érintett településeken kiemelkedően pozitív hatást gyakorolt a magyar iskolaválasztásra, amiből az a következtetés vonható le, hogy a kiemelkedő színvonalú, tehetséggondozó tevékenységet is folytató iskolák helyzetének stratégiai megerősítésével a magyar oktatásban részt vevő diákok száma olyan városokban is stabilizálható, sőt növelhető, ahol a magyar lakosság aránya csökkenést mutat.
- Az iskolakezdőkre vonatkozó számok az alábbi címen érhetőek el a hivatalos szlovák adatok alapján¹: <https://rakocziszovetseg.org/2022/01/20/magyar-iskolavolasztas-a-felvideken/>

A 2022-es szlovákiai beiskolázási adatok rövid értékelése

2022-ben Szlovákiában – a speciális alapiskolákat nem számolva – 2015 óta a legtöbb, összesen 3819 kisdíák kezdte meg alapiskolás tanulmányait magyar nyelven. Utoljára a 2000-es évek közepén volt ennél jelentősen magasabb, 4000 fő feletti a felvidéki magyar iskolakezdők száma.

A növekedés mértéke 2021-hez képest 152 fő, ez majdnem pontosan megegyezik a nagycsoportos óvodások számának növekedésével 2021 és 2022 között (140 gyermek). A nagycsoportos óvodások számában a leglátványosabb, 50 százalékos növekedés a Szenci járásban volt tapasztalható, emellett kimagasló volt a növekedés a Komáromi, a Nyitrai és a Rozsnyói járásban. A Kassa-vidéki járásban ugyanakkor az iskolakezdők számának jelentős emelkedése ellenére a végzős óvodások száma 19 százalékkal csökkent a vizsgált időszakban. A nagycsoportos óvodások száma (4189 gyermek) a kötelező egy éves óvodai látogatás ellenére továbbra is jóval alacsonyabb a hivatalos statisztika szerinti iskolakezdők számánál is. Ebben az adatban a kötelező egy év óvodai látogatás 2021. évi bevezetése már megjelenik. A szakvéleménnyel óvodában tartott gyermekekre is figyelemmel megállapítható, hogy a magyar óvoda és a magyar iskola közti átmenetben a lemorzsolódás az elmúlt években számottevően csökkent, és a korábbi 12-13 százaléknál jóval kevesebb magyar gyermek kezdi meg tanulmányait államnyelvű intézményben.

A 16 magyarlakta járásból 12-ben nőtt az iskolakezdők száma az előző évhez képest. Számottevőbb csökkenés a Galántai (-7,8%) és a Lévai (-7,0%) járásokban, illetve Pozsonyban (-15,7%) volt tapasztalható. A legjelentősebb, kétszámjegyű növekedés a Szenci (51,4%), a Kassa-vidéki (46,9%), a Rozsnyói (26,9%), a Nyitrai (12,5%) és a Komáromi (10,7%) járásokban volt tapasztalható.² Kassán 2021-hez képest nem változott a magyar iskolakezdők száma.

Ugyanakkor a magyarlakta járásokban az összes iskolakezdőhöz képest enyhén (0,75 százalékkal) csökkent a tanulmányaikat magyar nyelven megkezdő kisdíákok aránya. A 16 magyarlakta járás felében növekedett az arány. Jelentősebb, 11,7 százalékos növekedés egyedül a Kassa-vidéki

¹ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Centrum vedecko-technických informácií SR, Podpora vedy, výskumu, vývoja, inovácií a vzdelávania

² A Kassa-vidéki járásban a Szepsi Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskolában az előkészítő évfolyam megszüntetése miatt következett be egyszeri, 50 fős növekedés az első osztályban. Emellett 2021-ről 2022-re a Salkaházi Sára Egyházi Iskolaközpontban is jelentősen növekedett az iskolakezdők létszáma.

járásban volt tapasztalható, de a csökkenés sehol sem ért el kétszámjegyű értéket. A magyar iskolakezdők arányának csökkenése két évtizedes távlatban lassulni látszik (2004-2022: -4,39%; 2010-2022: -2,5%; 2021-2022: -0,75%).

A Rákóczi Szövetség Magyar Iskolaválasztási Programjának felületére – a speciális alapiskolákat nem számolva – a tanévben összesen 3370 iskolakezdő adat érkezett be (az ösztöndíjat 3225 tanuló vette át). Ebből az következik, hogy az ösztöndíjra összesen 449 gyermek (az összes iskolakezdő 11%-a) nem volt jogosult, azaz vélelmezhetően évet ismételt.

A 2022/2023-as tanévben Felvidéken összesen 208 teljesen magyar nyelvű alapiskola és 26 vegyes tannyelvű intézmény működött. Az összesen 234 magyar iskola és tagozat közel fele (103 intézmény) veszélyeztetettnek számít (alsó tagozatos iskola esetében a diákszám nem haladja meg a 25 főt, teljes szervezettségű iskolánál a 100 főt). A 2022/2023-as tanévvel megszűnt a mátyócvajkóci (24 tanuló), a gortvakisfaludi (23 tanuló), a kecsői (3 tanuló) és az illésházi (60 tanuló) alapiskola. Az energiaválság hatására ugyanakkor az önkormányzatok nem zárták be tömegesen alacsony létszámmal működő intézményeiket.

A 2022-es beiratkozási adatok kedvező alakulása több tényezőre vezethető vissza. A magyar és a szlovák iskolakezdők számának párhuzamos emelkedéséből kedvező demográfiai hatás olvasható ki. A járványhelyzet elmúlásával vélhetően számos olyan tanuló kezdte meg iskolai tanulmányait, akit 2021-ben az online oktatás körüli bizonytalanság miatt még óvodában tartottak. A lehetséges okok között említhetjük még a járványhelyzetet követően újból lehetőségessé váló személyes megszólítást.

A Magyar Iskolaválasztási Program 2004-es elindítása óta eltelt közel két évtized távlatából megállapíthatjuk, hogy Pozsonyban (77,8%) és Kassán (88,9%) érte el a legkiemelkedőbb növekedést a magyar iskolakezdők száma az elmúlt húsz évben. Ez arra enged következtetni, hogy a jó minőségű magyar nyelvű oktatás vonzereje a vegyes családok körében is növekedett. A Rákóczi Szövetség 2022 szeptemberében elindított iskolabusz-programjának eredményeként az érintett 15 felvidéki intézményben az iskolakezdők száma átlagosan 30 százalékkal nőtt. Kiemelkedő növekedést produkált többek között a program által érintett lévai és losonci alapiskola, valamint a szepsi Salkaházi Sára Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola. Mindez arra enged következtetni, hogy a kiemelkedő színvonalú, tehetséggondozó tevékenységet is folytató iskolák helyzetének stratégiai megerősítésével a magyar oktatásban részt vevő diákok száma olyan városokban is stabilizálható, sőt növelhető, ahol a magyar lakosság aránya csökkenést mutat.

Az elemzést készítették:

dr. Tárnok Balázs,
a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Európa Stratégia Kutatóintézetének vezetője,
a Rákóczi Szövetség alelnöke

Sullivan Ferenc,
a Mathias Corvinus Collegium kutatója,
a Rákóczi Szövetség munkatársa

dr. Petrovay László,
a Rákóczi Szövetség stratégiai igazgatója